

"KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ'NİN MİLLETLERARASI HUKUKA İLİŞKİN BAZI SORUNLARI" KONULU SEMİNER

6-7 Mayıs 1982 tarihinde İstanbul Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Araştırma ve Uygulama Merkezince düzenlenen "Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Milletlerarası Hukuka İlişkin Bazı Sorunları" konulu seminerde "Kıbrıs Türk Federe Devletinin Milletlerarası Hukukî Statüsü" (Prof. Dr. Sevin Toluner), "Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yurttaşlık Kanununun Kritik İncelenmesi" (Prof. Dr. Nihal Uluocak), "Kıbrıs Türk Federe Devleti Vatandaşlığı Üzerine Genel Düşünceler" (Doç. Dr. Ata Sakmar), "Suçluların İadesi ve Yabancıların Sınır Dışı İşlemleri" (Zaim M. Necatigil), "Kıbrıs Türk Federe Devleti'ne Giriş, Çıkış Konusundaki Hukuksal Düzenlemeler" (Pro. Dr. Rona Aybay), "Yabancı Şirketlerin Kıbrıs'ta ve Türkiyede Çalışmalarına İlişkin Esasları ve Bazı Sorunlar" (Prof. Dr. Gülören Tekinalp), "Otonom Kıbrıs Türk Yönetiminin Kabul Etmiş Olduğu Yabancıların Çalışma ve Taşınmaz Mal Edinme Rejiminin Ana Çizgileri ve Kambiyo Mevzuatı" (Prof. Dr. Vedat R. Seviğ) konularında tebliğler verilmiştir. Seminerde varılan sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

1. KTFD'nin Milletlerarası Hukuk Açısından Hukukî Durumu :

Uygulanması gereken hukukî esaslar uyarınca bugün Kıbrıs Devletini Milletlerarası alanda temsil etmek hakkını haiz bir hükümet yoktur. Kıbrıs Devletinin anayasal yapısının Temel Maddeleri 1959 tarihli **Zurich - Londra** Andlaşmalarında saptanmış ve 1960 tarihli Garanti Andlaşmasının kapsamına alınmıştır. Bu nedenle, ne Kıbrıs Devleti de dahil olmak üzere bu Andlaşmaya taraf olan devletlerin ve ne de diğer devletlerin bu Andlaşmalarda öngörülen devlet idaresinde iki toplu-

mun eşitliği ve ortaklığı ilkesine aykırı olan ve bu ilkenin fiilen ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecek bir değerlendirme yapma hakkı yoktur. 1974 olayları ertesinde bu Temel Maddelerden arda kalan Başkan ve Başkan Yardımcısının dışişleri, savunma ve güvenlik konularındaki eşit yetkileri ilkesinden hareketle, Kıbrıs Devletini temsil edecek hükümetin iki toplum temsilcileri arasında anlaşmayla kararlaştırılması gerekir. Nitekim, Kıbrıs Cumhuriyetinde fiilen iki otonom yönetimin bulunduğu 30 Temmuz 1974 tarihli Cenevre Andlaşmasında üç garanti eden devlet tarafından da bir vaka olarak kabul edilmiştir. Sadece Rum Toplumunu temsili eden bir hükümetin Kıbrıs Devletinin meşru hükümeti olarak tanınması yolundaki uygulama, Kıbrıs Devletinin özel milletlerarası statüsüne ve bu statünün temelinde olan Kıbrıs Türk Toplumunun **self - determination** hakkına aykırıdır.

2. KTFD Vatandaşlığı ve Vatandaşlık Hukuku ile İlgili Sorunlar :

Kıbrıs Cumhuriyeti Vatandaşlığı devletin statüsüne ve yapısına uygun olarak özel bir karakter göstermekte ve iki etnik toplumdaki birine ait olmak vatandaşlığın vazgeçilmez bir unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Cenevre protokolü de devletin bu statü ve yapısına yeniden teyit etmekte ve adada iki otonom idarenin varlığını kabul etmektedir. Bu itibarla KTFD'nin kendisine bağlı Türk toplumuna mensup Kıbrıslılar açısından vatandaşlık konusunu aynı esaslara uygun olarak düzenleme hakkı mevcuttur. Cenevre protokolünde öngörülen anayasal çözümler gerçekleştirilinceye kadar, vatandaşlık sorunlarının bu şekilde ele alınmaya devam edilmesi doğaldır.

Yurttaşlık Yasası, KTFD yurttaşlığını sap-tarken, Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı Türk asıllı kişilerle, bu vatandaşlığı almıya hak kazanmış olanları, KTFD yurttaşı olarak kabul etmiştir. Bu yasada, muayyen nitelikli **T. C. vatandaşlarının** KTFD yurttaşlığına alınmalarını **kolaylaştırıcı hükümler** getirilmiştir.

Yasada, ayrıca T. C. vatandaşlarının, KTFD yurttaşı olmaları halinde, T. C. vatandaşlıklarını da muhafaza edebilecekleri kabul edilmiştir.

Yurttaşlık Yasası, hükümlerinin ifadelendirilmesinde kullanılan bazı terimlerin, günümüz modern yasa diline uymadığının belirtilmesinde yarar var.

Ayrıca, Vatandaşlık Hukukuna ilişkin bazı teknik düzenlemelerin de, Yasada eksik olduğunu tebaruz ettirmek gerekir.

13.2.1981 tarihinde Türk Vatandaşlık Kanununda getirilmiş olan çifte vatandaşlık esasının, daha önce başka bir devlet vatandaşlığını kazanmış olanlara bu imkân sağlamadığı ve bu nedenle KTFD vatandaşı olanlara uygulanmasının mümkün olmadığının belirtildiği seminer'de bu konuda yasal düzenlemenin yapılması için enstitüce girişimlerde bulunulması önerilmiştir.

3. KTFD Vatandaşlarının Ülke Dışına Çıkış ve Ülkeye Girişleri ile İlgili Sonuçlar :

Kıbrıs Türk Federe Devleti'ne giriş, çıkış ve muhaceret konularında, uluslararası hukukun mutad, alışılmış ilkelerine, uygulamalarına pek uymayan bir takım yönler bulunabilir. Çünkü, KTFD, uluslararası hukuk açısından tam bir devlet niteliği taşımamaktadır. Örneğin, **pasaport** vermemekte, **seyahat belgesi** vermekte. Bu belge de, bir çok yabancı devletçe geçerli sayılmamaktadır.

Bütün bunlar Kıbrıs Türk toplumunun içinde bulunduğu çok özel koşulların sonucudur. Rum tarafının saldırgan ve uzlaşmaz tutumu yüzünden böyle olmuştur.

Coğrafi esasa dayanan ikili Federasyon kurulamadığı için, Kıbrıs Türk Toplumunu, uluslararası gezi özgürlüğü gibi temel bir insan hakkından yoksun kalabilmektedir. Bu durum, uluslararası insan hakları sözleşmelerine aykırıdır.

4. Yabancı Şirketlerin Kıbrısta ve Türkiyede Çalışmalarına İlişkin Esaslar ve Bazı Sorunlar :

Kıbrıs mevzuatında yabancı şirketlerin çalışmalarını Kıbrıs Şirketler Kanunu ve Para, Kambiyo ve Dış Ticaret İşleri Hakkında Geçici Kararname ve buna ilişkin yönetmelik ile düzenlenmiştir.

Kıbrıs Şirketleri Kanunu İngiliz hukukundan kaynaklanmakta, Para, Kambiyo ve Dış Ticarete ilişkin mevzuat da Türk hukukundan kaynaklanmaktadır.

Hem Kıbrıs Şirketler Kanununda, hem Türk Ticaret Kanununda yabancı şirketlerin çalışmalarını izin şartına tabi tutulmuştur. Fakat Kıbrıs Şirketler Kanununda, yabancı şubeye gayrimenkul elde etmek konusunda tanınan hak Türk hukukuna oranla çalışma konusurunda daha elverişli bir imkan sağlamaktadır.

Yabancı sermayenin girişi ve çalışma şartları ise her iki ülkede de benzer şekilde düzenlenmiştir.

İki hukuk arasındaki dil farklarının yarattığı sorunlar çözümlenebilir niteliktedir. Fakat Kıbrıs hukukunda kaynakları farklı olan mevzuat sebebiyle hukuki kavramlardaki uyumsuzluğun giderilmesi temenni edilir.

5. Kıbrıs Türk Federe Devletinde Yabancıların Çalışma ve Taşınmaz Mal Edinme Hakkına İlişkin Sorunlar :

Gerek çalışma hakkı gerekse gayrimenkul edinme hakkı konusunda Kıbrıs Türk Federe Devleti yönetimi durumun müsaadesi nispetinde gerekli ve ümit edilebilen her kolaylığı sağlamağa çalıştığı müşahede edilmektedir.

Türkiye'nin Kıbrıs Türk Federe Devleti bölgesinden gelen Türklere sağlayacağı kolaylıklar konusunda temennilerimiz şunlardır:

a) 25 Eylül 1981 tarih ve 2527 sayılı "Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Meslek ve San'atlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilirlerine İlişkin Kanun" amacı itibarile bir çok kolaylıkları öngörmektedir. Ne var ki bu kolaylıkların sağlanabilmesi için ayrı ayrı konularla ilgili yönetmeliklerin çıkması gerekmektedir. Biz burada bu yönetmeliklerin bir an önce hazırlanmalarını temenni etmekteyiz. Zaten en

münasip bir sürede bunların hazırlanmış olacağından da şüphemiz yoktur, hele sözgeçen kanun gibi önemli ve gerçekten büyük ilerleme getiren bir kanun çıkarılmış olduktan sonra.

b) Gayrimenkuller edinme konusunda

da gerçek müteakabiliyete tam uyulmasının yararlı olacağını düşünüyoruz.

c) Kambiyo mevzuatı ile ilgili bazı hükümlerin bu konudaki gerçek ve özel ihtiyaçlara göre yen i ve faydalı formüllere bağlanması lüzumuna inanmaktayım.

XII. MİLLETLERARASI CEZA HUKUKU KONGRESİ KARARLARI (*)

Çeviren : Doç. Dr. Köksal BAYRAKTAR - Yrd. Doç. Dr. Feridun YENİSEY**

Ceza Hukukunda uluslararası düzeyde, çok önemli bir yeri olan "Association Internationale de Droit Pénal - AİDP - Ceza Hukuku Milletlerarası Cemiyeti"nin 12. uluslararası kongresi 16-22 Eylül 1979 tarihleri arasında yapılmıştı. Bu toplantı sonucunda dört konuda tavsiye kararları alınmıştır. Toplantı öncesinde de, bu dört konuda hazırlık toplantıları yapıp değişik düşünceler saptanmıştı. Bu çeviri, önemli bir uluslararası toplantıyı yansıtmaya amacı ile yapılmıştır¹.

I. Bölüm

Taksirli Suçlar; Taksirli Suçların
Önlenmesi ve Failleri Hakkında
Alınacak Tedbirler

Öneriler :

Teknik ve bilimsel gelişimin koşulları, çağdaş dünyanın toplumsal değişimleri ve en önemli kişisel ve toplumsal değerlerde, malvarlıklarında giderek büyüyen taksirli suç tehlikesi içindeki ceza hukukunun amaçlarını dikkate alan, taksirli suçluluğu önleyici gelişmiş yöntem ve araçların yukarıda sayılan değer ve malvarlıklarını koruyan tüm önlemler sisteminde önemli bir unsur olduklarını kabul eden, taksirli suçlara karşı mücadeleyi, genel suçluluğa karşı toplumsal hareketin ayrılmaz bir parçası şeklinde düşünen, XII. Hamburg, Ceza Hukuku Milletlerarası Kongresi, aşağıdaki kararları kabul etmiştir:

1. Bugünün dünyasında, taksirli suçların meydana gelmesindeki koşullar ve nedenler üzerinde daima büyük bir dikkatle durmalıdır.

Taşıma araçlarının işletilmesinde, kara trafiğinde, özellikle iş güvenliği, yeni enerji ve madde çeşitlerinin kullanılması, çevrenin korunması gibi toplumsal ve bireysel değerlerde tehlikeli olan taksirli hareketlerin bulunduğu toplumsal hayatın diğer kesimlerinde, taksirli suçluluğun koşullarına ve incelenmesine özel bir önem verilmelidir.

2. Taksirli suçların işlenmesini sağlayan unsurlar ve güvenlik kurallarına saygıyı ve bunlara uymayı sağlayan kamu eğitimi üzerinde karma bir hareketin öngörülmesi, taksirli suçluluğa karşı mücadelenin belirgin stratejisi olarak, uygun olacaktır.

3. a) Taksirli hareketlerin suç durumuna getirilmesi ya da suç durumundan çıkarılması ile ilgili olarak, ekonomik ve toplumsal olayların etkisi ile ve toplumsal gelişimin somut koşulları içindeki diğer olay-

* İlk iki bölüm Doç. Dr. Köksal Bayraktar tarafından Fransızca metinden, diğerleri Yrd. Doç. Dr. Feridun Yenisey tarafından Almanca metinden çevrilmiştir.

** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
1) Association Internationale de Droit Penal XII. Internationales Strafrechtskongress, Hamburg, 16-22.9.1979, Actes du Congres, Baden-Baden 1980, s. 533-582.

ların etkisi ile meydana gelen hareketin bütün yönlerinin dikkate alınması,

b) Yukarıda belirtilen bireysel ve toplumsal malvarlıkları ve değerleri için zararlı olan önemli taksirli tutumların ceza kanununda suç olarak öngörülmesi gerekecektir.

c) Daha hafif nitelikteki taksirli tutumları azaltmak ve önlemek için, bunlar hakkında, medeni ve idari müeyyidelerin ve eğitimsel, toplumsal önlemlerin alınması uygun olacaktır.

4. a) Taksirli hareket dolayısıyla ceza sorumluluğu, daima, kanun tarafından subjektif bir unsur olarak öngörülmüş olan ve tedbir ve güvenlik kurallarını ihlal eden tutuma dayanan isnat kabiliyeti ile uyumlu olmalı ve öngörülen ya da öngörülebilen zararın ağırlığını, kanunca öngörülen durumlarda taksirli tutumun tehlikelilik derecesini dikkate almalıdır.

b) Kimse, hareketinin, öngörülen ya da öngörülebilecek sonuçları dışındaki kasti olmayan sonuçlarından sorumlu tutulamaz.

5. Taksirli suçun ceza koğuşturması, müeyyidenin bireyselleştirilmesi ve bölünebilmesi ilkesine dayanmalıdır.

Bu açıdan, hürriyeti bağlayıcı cezaların dışındaki cezalar kullanılmalıdır ve hürriyeti bağlayıcı cezalara başvurulduğunda hürriyeti tam olarak kısıtlamayanlar ve benzerleri uygulanmalıdır. Fer'i cezaların uygulanıp uygulanmaması, eğitimsel ve toplumsal hareketin önlemlerine başvurulması mümkün olmalıdır.

6. Taksirli suçlarla ilgili bilimsel araştırmalar, bunların nedenlerine ve koşullarına, suçluların niteliklerine ve bölümlerine, bunları önlemek için gerekli olan uygun ve karmaşık önlemlere ilişkin olmak üzere, çok yönlü olmalıdır. Taksirli suçu işleyen suçlunun davranışının incelenmesi, sosyolojik, kriminolojik, psikik ve diğer insan bilimlerinin deneylerine dayanılarak yapılmalıdır.

Taksirli suçların azalması ve önlenmesi için, çeşitli ülkelerin araştırmacılarının ve uzmanlarının birleştirilmesi ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi temenni edilmektedir.

II. Bölüm

Doğal Çevrenin Cezaî Korunması Başlangıç (Gerekçeler)

1. Çevrenin korunması sorunu, çağdaş dünyada acil bir sorun haline gelmiştir. Bilimsel ve teknik buluşlarından, kültürün ve eğitimin gelişiminden gururlanan insanlık, kendi kendine bozulma tehdidi ile karşı karşıyadır.

2. Böylece, hayatı ve özelliğini tehdit edenlere karşı korumak için etkin önlemleri almak gerekmektedir. Bu amaç, iktisadi gelişim ile doğal çevrenin korunması arasında beliren sorunlarının çözümünü içermektedir. Bu durum, aynı zamanda ulusal ve uluslararası düzeyde bir işbirliği ve eşgüdümü gerektirmektedir.

Ulusal Düzeydeki Öneriler

3. Doğal çevrenin korunmasının öncelikle amaçlandığı bir ortamda, ceza hukuku dışındaki diğer bilim dalları önemli bir işleve sahiptirler. Bununla beraber, ceza hukuku, ceza niteliğinde olmayan kuralların, özellikle idare hukukunun ya da medeni hukukun etkinliğini sağlamak için bu alana girmektedir. Bu alanda, ceza hukuku daha çok tamamlayıcı olmaktadır. Doğal çevrenin ağır şekilde ihlalinde ceza hukuku bağımsız olarak harekete geçmektedir.

4. Doğal çevrenin etkin olarak korunması için, hayatın ya da insan sağlığının dışında, asgari olarak su, hava ve toprağın ceza kuralları ile korunmasının tanınması zorunlu bulunmaktadır. Bundan başka, diğer zenginliklerin ve özellikle bitki örtüsünün, hayvanların korunması ve gürültü ile mücadele edilmesi gereklidir.

5. Özel ceza hukukunda, geleneksel kurallarla sınırlı kalmamak, fakat aynı zamanda doğal çevrenin özelliğine uygun kuralları geliştirmek gereklidir. Bu kurallar, idari ve kazai kuralların ihlalinde ya da doğal çevreyi tehlikeye sokacak her türlü hareket biçiminde ceza müeyyidesinin uygulanmasını öngörecektir.

6. Doğal çevreyi tehdit eden ağır ihاللer çoğunlukla tüzel kişiler, özel ve kamusal işletmeler ve Devlet tarafından, işlendiğinden

bunların ceza sorumluluğunun kabulü ya da medenî ve idarî müeyyidelerin tehdidi ile doğal çevreye saygının uyandırılması gerekmektedir.

7. Gerçek kişilere gelince : Suçu işleyen asli maddi faillerin ve suçun işlenmesine izin veren ya da bu konuda emir veren yöneticilerin ya da kamu görevlilerinin sorumluluğunun saklı tutulması gereklidir.

8. Etkili olma kaygısı ile, yalnız para cezaları ile sınırlı kalmamak, fakat hukuk düzeninin elverdiği ölçüde, geniş bir müeyyide çerçevesinin, özellikle, üretimin belirli bir süre için durdurulması, işletmenin kapatılması, meslek ve sanatın yerine getirilmesinin yasaklanması, mahkumiyetin ilanı ve daha da ağır durumlarda özgürlüğün kısıtlanması gibi müeyyidelerin öngörülmesi gerekir.

9. Doğal çevrenin ceza hukukunu etkili kılabilmek için, geniş bir önlemler çerçevesi içinde, suçların koğuşturulmasını, ortaya çıkarılmasını ve önlenmesini kolaylaştırmak ve bu gibi suçların kamuoyunca öğrenilmesini sağlamak gerekir.

Uluslararası Düzeyde Öneriler.

10. Doğal çevreyi, ulusal planda korumak yeterli değildir. Gerçekten, kirlilik, kaynakların kötü işletilmesi ya da diğer bir ihlal biçimi, ulusal olmayan alanlarda, ve özellikle açık denizde ya da uzayda meydana gelebilmektedir.

11. Bir devlet tarafından veya yabancı bir fail tarafından (gerçek ya da tüzel bir kişi ya da bir gemi) başka bir devletin doğal çevresine zarar verilmesi ya da buna müsaade edilmesi veya ulusal ya da uluslararası alandaki ihmalin komşu ülkenin doğal çevresinde bir zarar meydana getirmesi durumunda korunma gereklidir.

12. Gelecekte uygulanacak ilkelerin uluslararası tanımını, kuralları ve asgari müsaade sınırını saptamak gerekir ki, bunların uygulanabilirliği ulusal yargı organlarının ortak yaklaşımı ile mümkün olacaktır.

13. Doğal çevreye karşı ağır ihlaller uluslararası suç olarak nitelendirilmeli ve özel biçimde cezalandırılmalıdır.

14. Uluslararası ya da bölgesel sözleşmeler, ulusal kanunların hazırlanmasına ör-

nek olacaktır. Bu anlaşmalarla, doğal çevre için zararlı hareketleri cezalandırmada ve iade de dahil olmak üzere ceza alanında uluslararası yardımlaşmayı öngörmede, Taraf devletler görevli olacaklardır. Bu araçların yokluğunda, ulusal kanunun ülke dışında da uygulanabilmesi bir çözüm olabilecektir.

15. Diğer yandan, uluslararası alanı tehdit eden doğal çevre ihlalleri hakkında ülkelerin birbirlerine bilgi vermeleri ve özellikle doğal çevre ihlallerine karşı mücadele eden kuruluşların desteklenmesi gerekir.

16. Ulusal kanunların tek taraflı uygulanmaları sonucu meydana çıkabilecek ihtilafları gidermek için kanunlar ihtilafı ilkelerinin belirlenmesi de acil olarak gereklidir.

17. Son olarak, bölgesel yargı düzenini ve sonra da uluslararası yargı düzenini kurmak için Devletler arasında işbirliğinin geliştirilmesi önemli bir temenni şeklinde belirtmektedir.

Genel Sonuç

17. Yukarıda belirtilen öneriler, endüstrileşmiş ve gelişme yolundaki ülkelerin ortak yararı için doğal çevrenin korunmasında her Devletin saygı duyması gereken asgari koşulları meydana getirmektedir.

18. Kısa süreli iktisadi menfaatlerle uzun süreli ekolojik menfaatlerin çatışmasında, sorun bu sonuncular lehine çözümlenmelidir.

III. Bölüm

Ceza Muhakemesinde İnsan Haklarının Korunması

Uluslararası Ceza Hukuku Cemiyeti (A.İ. D.P.), 16 ila 22 Eylül 1979 tarihleri arasında Hamburg'ta tertiplendiği 12. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresinde, aşağıdaki ana ilkelerin ışığı altında "Kararlar" bölümünde belirtilmiş bulunan sonuçlara varmıştır.

Gerekçeler :

— Her insanın doğuştan sahip olduğu şerefine korunması bir temel ilke olup, Ceza Muhakemesinde ön planda tutulmalıdır.

— İnsan haklarını konu edinen uluslararası ve bölgesel anlaşmalar ve sözleşmelerle, adı geçenlerin yetkili uluslararası organlar ta-

rafından yapılan yorumları daima gözönünde tutulmalıdır.

— Ceza yargılaması sırasında, kanunlarda öngörülmüş bulunan ve fert haklarına ilişkin olan prensiplerin tam manası ile daima yerine getirilemediği gerçektir.

— Bazı alanlarda, fert haklarının asgarî koşulları tam olarak formüle edilmeğe çalışılmalı ve kuvvetlendirilmelerine bu suretle katkıda bulunulmalıdır, temel teorik prensiplerin, politik, ideolojik veya dinsel bir sınırlama koymaksızın ve başkaca bir ayırım yapmaksızın bütün dünyada uygulanması beklenir.

Öneriler :

1. Masumluk Karinesi :

Masumluk karinesi Ceza Muhakemesinin ana ilkelerinden biri olup, diğer noktaların yanısıra, aşağıdaki hususları kapsar:

a) Hiç kimse, hakkında yasalara uygun bir muhakeme yapılmış olmaksızın, mahkûm edilemez ve bu şahsın suçlu olduğu şeklen açıklanamaz.

b) Suçu yasaya uygun bir biçimde ispat edilmezden önce, hiç kimse hakkında bir ceza veya eşdeğerli bir tedbire hükmedilemez.

ç) Hiç kimseden suçsuzluğunu ispat etmesi istenemez.

d) Şüphe halinde, son karar sanık lehine verilmelidir.

2. Muhakeme Hukukuna İlişkin Haklar (Silahlarda Eşitlik İlkesi) :

Müdafaa makamı muhakemede maddî açıdan eşit haklara sahip olmalı ve müdafaa makamına, koğuşturma makamı tarafından ileri sürülen delilleri çürütmeye ve savunma için delil ileri sürmeye yarayacak etkin imkânlar verilmelidir.

Sanığa, muhakemenin bütün aşamalarında, sahip bulunduğu hak ve yetkiler açıklanmalıdır.

Cezalandırılabilen bir eylemden dolayı mahkûm edilmiş olan herkesin son kararı yasalara uygun olarak, bir üst mahkeme önünde, maddî açıdan incelettirmeye hakkı vardır.

3. Muhakemenin Hızlandırılması İlkesi :

Ceza muhakemesi hızlandırılmalıdır. Ancak bu hızlandırma müdafaa makamının işlemler için hazırlanma hakkını sınırlayacak şekilde olmamalıdır. Bu amaçla:

a) Etkili bir ceza politikasına ulaşmak amacı ile, adliyenin yapısı, kurumları, yardımcı araçları ile personeli ,ona yüklenen göreve uygun olarak düzenlenmelidir.

b) Muhakeme aşamaları için zaman sınırlamaları öngörülmelidir.

c) Birden fazla sanık hakkında veya birden fazla eylem dolayısıyla yapılmakta olan geniş kapsamlı ceza muhakemelerini ayırmak imkânı varsa, makûl sebeplerin varlığı halinde, bu yola başvurulmalıdır.

d) "Suç olmaktan çıkartma" çabalarına devam edilmelidir,

e) Değişik ağırlıktaki "cezalandırılabilen eylemler" için farklı muhakeme yöntemleri öngörülmelidir.

f) Ceza işlerinde "adlî yardımlaşma" daha da kolaylaştırılmalıdır.

g) Resmî görevlerinde, kasten veya taksirle mazur görülemiycek nitelikte gecikmelere yol açan memurlar hakkında idare ve disiplin tedbirlerine başvurulmalıdır.

h) Ceza Muhakemesindeki gecikmelerden zarar görenlere, tazminat isteme hakkı tanınmalıdır.

i) Muhakemenin ekonomik yapılmasını sağlamak ve ceza koğuşturmasının etkinliğini arttırmak için, ampirik araştırmalar yapılmalıdır.

4. İspat Hukukuna İlişkin Sorunlar :

Ceza Muhakemesinde delillerin korunmasına hizmet eden ve fert özgürlüğünü kısıtlayan bütün tedbirler ile muhakeme işlemleri kanun ile düzenlenmelidir.

Ceza Muhakemesinde ileriye sürülen delillerin kabul edilebilirliği konusunda karar verilirken, suç politikasının bir bütün olduğu ve savunmanın hakları ile suçtan zarar görenin ve toplumun menfaatleri gözönünde tutulmalıdır.

a) İnsan hakları doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ihlâl edilmek suretile, özellikle işkence, haince muamele, insanlık dışı veya aşağılatıcı davranışlarla elde edilmiş olan deliller kabul edilemez.

b) (Genel Kurul toplantısında bu madde kabul edilmemiştir).

c) Hiç kimse, sadece tasdik edilmiş olmayan bir ikrara dayanılmak suretile mahkûm edilemez.

5. Susma Hakkı :

Cezalandırılabilen bir eylem ile suçlanan herkesin susma hakkı vardır. Bu hak sanığa bildirilmelidir.

6. Bir Müdafinin Yardımından Faydalanma :

Cezalandırılabilen bir eylem ile suçlanan herkesin, muhakemenin her safha ve devresinde kendisini şahsen veya kendi seçtiği, hukuk bilgisi sahibi bir yardımcı vasıtası ile savunma hakkı vardır. Bu hak sanığa bildirilmelidir.

a) Sanığın şahsından doğan sebepler dolayısıyla kendisini müdafaa edebilecek veya müdafaası için önlem alabilecek durumda bulunmadığı hallerde ve de, yetkili mahkeme tarafından müdafii tayininin, yargılamanın selâmeti ve müdafaanın yararı için kaçınılmaz olduğu anlaşılan karmaşık ve ağır olaylarda, müdafii olarak bir avukat, daima re'sen tayin edilmelidir.

b) Eğer sanık ödeyebilecek durumda değilse, re'sen tayin edilen müdafie kamusal kaynaklardan uygun bir ücret ödenmelidir.

c) Müdafii muhakemenin önemli bütün aşamalarında hazır bulunma ve sanığa yardımcı olma hakkına sahiptir.

d) Ceza Koğuşturması yapan merciin elinde bulunan suçlayıcı bütün deliller ile isnattan kurtarıcı deliller, mümkün olduğu kadar erken, en geç araştırmaların sona ermesi anında sanığa veya müdafie bildirilmelidir.

e) Her tutuklunun bir müdafiden yararlanabilme imkânı bulunmalı ve tutuklu bu müdafii ile, kontrole tabi olmaksızın gerek bizzat ve gerekse yazı ile haberleşebilmelidir; bu hakkın kullanılması, sebepleri mevcut ise,

güvenlik tedbiri niteliğinde olmak üzere, bir hâkimlik makamının kararı ile sınırlanabilir.

f) Hiç kimse hakkında, Ceza Muhakemesinde tanınan imkânlardan faydalanarak, fert hak ve özgürlüklerinin korunmasını talep ettiği için, aleyhte sonuçlar uygulanamaz.

7. Yakalama ve Tutuklama :

Hiç kimse keyfî olarak yakalanamaz, veya nezaret altında tutulamaz. Kanunda belirtilen sebeplerin dışında ve kanunda öngörülmuş bulunan usule aykırı olarak hiç kimsenin özgürlüğü kısıtlanamaz.

a) Hiç kimse, cezalandırılabilir bir eylemi gerçekleştirmiş bulunduğunu gösteren makul sebepler bulunmadıkça yakalanamaz veya nezaret altında tutulamaz.

b) Yakalama ve tutuklama tedbirlerine, ancak kaçınılmaz oldukları takdirde başvurulmalıdır. Anılan bu halleri, hem sayıları, hem de süreleri açısından asgariye indirilmelidir. "Tekrarlama tehlikesi", tutuklama sebebi olarak, sadece ağır cürümlerde kabul edilebilir.

c) Tutuklama mecburi olmamalı, aksine sadece hâkimin takdirine bırakılmalıdır.

d) İmkân bulunduğu hallerde, tutuklama yerine, aşağıda örnek olarak sayılmış bulunan yedek tedbirlere başvurulmalıdır:

- Teminat yatırılması
- Güvenilebilir şahıs veya toplulukların kefaleti
- Hareket özgürlüğünün kısıtlanması
- Başka sınırlamalara başvurulması

e) Yakalanan veya tutuklanan her şahıs, geciktirilmeksizin, bir hakim veya hakim yetkilerini kullanmakla kanunen yetkili kılınmış olan bir memur önüne çıkarılmalı ve hakkında ileri sürülen suçlama kendisine açıklanmalıdır. Yakalanan veya tutuklanan şahıs, böyle bir merciin önüne çıkarıldıktan sonra, geriye, kendisini ele geçirmiş olan makamın nezarethanesine değil, genel yetkili tutuklama merciinin tutukevine gönderilmelidir.

f) Tutuklulara, suçlu olmadıkları varsayımına uygun ve faydalı bir faaliyette bulunma imkanı sağlanmalıdır.

g) Ceza muhakemesi işlemi niteliğindeki bir 'önleme tutuklaması' tedbirine başvurma yetkisi, idarî makamlara verilmemelidir.

h) Tutuklukta geçen sürenin tamamı cezadan mahsup edilmelidir.

i) Kanuna aykırı veya haksız bir tutuklamanın kurbanı olmuş bulunan herkesin tazminat talep etme hakkı vardır.

8. Suçtan Zarar Görenin Hak ve Menfaatleri :

Cezalandırılabilen bir eylem dolayısıyla zarar görmüş olan şahısların hak ve menfaatleri, özellikle

- ceza muhakemesi sırasında etkili olabilme imkânının sağlanması ve
- medenî hukuk açısından doğan talep haklarını etkili bir biçimde takip edebilme olanağının sağlanması yolu ile, korunmalıdır.

9. Uluslararası Koruma :

Hükümetler, fert haklarının korunması amacı ile hazırlanmış olan uluslararası anlaşma ve sözleşmeleri imza etmeğe, bunların ilgili hükümlerini iç hukuklarına yansıtmağa ve uluslararası mercilere ferden başvurma hakkı da dahil olmak üzere, anılan anlaşma ve sözleşmelerin tanıdığı hakları yürütecek tedbirleri almağa davet edilirler.

Özel Öneri :

Kongre, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunu, aşağıdaki tasarıları kabul etmeğe davet eder:

- İşkenceyi önleme ve işkence ile mücadele konusundaki sözleşme.
- İnsanlığın barışı ile emniyetine karşı işlenen suçlar hakkındaki kanun, ve
- Herhangi bir şekilde tutuklu veya mahkum bulunan kimselerin korunmalarına yönelik olan kuralların tümü.

IV. Bölüm

Milletlerarası Ceza Hukukunda
Dokunulmazlık, Ülkedışılık ve
Sığınma Hakkı

I. DOKUNULMAZLIK (IMMUNITAET)

1. Uluslararası Ceza Hukukundaki anlamı ile, dokunulmazlık, Devletler Hukukunun

bir müessesesi olup, Devletlerin suç politikaları üzerinde önemli tesirleri bulunan bir kurumdur. Dokunulmazlık, "yargılama yetkisinden kurtarılma" veya, maddi ceza hukuku alanında, "sorumluluğun istisnası" olarak açıklanabilir.

2. Dokunulmazlığın koşulları ile kapsam ve etkilerinin, hukukun uygulanmasında emniyet sağlanması amacı ile, uluslararası anlaşmalar yolu ile tam olarak saptanması arzu edilir.

3. Suç politikası gerçekleri gözönünde tutulduğunda, dokunulmazlığın kademeleridirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede içerisinde, bazı suçlar dokunulmazlık alanı dışında tutulabilirler. Örneğin mutlak dokunulmazlığı (bağıışıklık) bulunan şahıslar dışında kalanları, örneğin trafik suçları alanında, dokunulmazlıktan yararlandırmamak, suç politikasının gereklerine uygundur.

4. Uluslararası Konferanslarda, Kongre üyeleri için dokunulmazlık, sadece sınırlı olarak tanınmalıdır.

5. Dokunulmazlık, kapsadığı alan açısından, dokunulmazlığı bulunan şahıs hakkında yapılması sözkonusu olabilecek ceza koğuşturması işlemlerinin tümünün yapılmasına engel olur. Ancak, dokunulmazlığı bulunan şahsın hazır bulunmasını gerektirmeyen ve delilleri korumaya yönelik olan işlemleri yapılabilir. Ayrıca, gönderen Devletin açıkça rıza gösterdiği haller saklıdır. Dokunulmazlığı bulunan şahsa, talebi halinde, delilleri korumaya yönelik işlemler yapılırken hazır bulunması için izin verilmelidir.

6. Dokunulmazlığı bulunan şahıslar hakkında başvurulması mümkün olmayan zorlama tedbirleri ile ilişkili olmadıkları sürece, Devletlerin Ceza Hukuku alanında sıkı iş birliği yapmalarını sağlamaya yönelik olarak kabul edilmiş bulunan "Uluslararası Adli Yardımlaşma İşlemleri", dokunulmazlığı bulunan şahıslar hakkında da yapılabilir.

7. Kabul eden Devletin hukuku uyarınca, herkes için öngörülmüş bulunan meşru müdafaa hakkının, dokunulmazlıktan istifade eden şahsa karşı kullanılmasını, dokunulmazlık engellemez.

8. Gönderen Devlet, dokunulmazlığı bulunan şahsın dokunulmazlıktan istifade etti-

ği süre zarfında kabul eden Devlette işlediği suçları, kendi kanununa göre koğuşturmakla yükümlüdür. Yabancı ülkede işlenen suçlara kendi Ceza Kanununu uygulamakta zorlukla karşılaşan Devlet (örneğin, dokunulmazlığı bulunan şahıs tarafından işlenen uyuşturucu madde ticareti suçunun kabul eden Devlette cezalandırılması) bu gibi engelleyici hükümleri hukukundan çıkartmalıdır.

9. Kabul eden Devlet, dokunulmazlığı bulunan şahsın dokunulmazlıktan istifade ettiği süre zarfında işlemiş bulunduğu suçları, cezalandırılabilen eylem, dokunulmazlığı bulunan şahsın görevinin icrası çerçevesinde olmamak kaydıyla, dokunulmazlığın sona ermesinden sonra koğuşturmak hakkına sahiptir.

10. Uluslararası bir mahkeme kurulduğu takdirde, bu mahkeme dokunulmazlıktan istifade eden şahısların, dokunulmazlık süreleri zarfında kabul eden Devlet dahilinde işlemiş buldukları suçları da yargılama yetkisine sahip olmalıdır.

11. Uluslararası kuruluşlar, gönderen Devletin ceza koğuşturması yapma yetkisinin bulunmaması hallerinde, evsahibi devlette koğuşturma yapılmasını sağlamak amacı ile, evsahibi Devletin isteği üzerine, önemli suçlar bakımından, üyelerinin dokunulmazlığını kaldırmalıdır.

II. ÜLKEDİŞİLİK

1. "Ülkedışı" (Exterritorial) sayılan yerler, içinde buldukları Devlet Ülkesinin bir parçası olmakta, tam anlamı ile devam ederler. Söz konusu Devletin eğemenlik yetkisi bu yerlere de uzanır ve sadece belirli sınırlamalara tabi olur. Bu tür yerler hakkında kullanılmakta olan "ülkedışı" terimi bir varsayımı ifade eder; bu terim yerine, ithal edilmezlik (Unverletzlichkeit) (dokunulmazlık) tercih edilmelidir.

2. İhlâl edilmezliği bulunan yerlerde, kabul eden Devletin cezai nitelikteki zorlama tedbirlerine başvurma yetkisi, kural olarak kabul edilmemiştir.

3. Kabul eden Devlet hukukunca düzenlenmiş ve başvurulması gerekli ise, ihlâl edilmezliği bulunan yerlerin sorumlu organlarının izni ile, buralara müdahale edilebilir. Adıgeçen yerlerin korunması söz konusu olduğunda, yetkili organın rızası mevcut farzo-

lunabilir. Ancak, yardım edilmesi istenmediği takdirde, bu tür müdahalelere derhal son verilmelidir.

4. Başka suretle önlenemediği takdirde, ihlâl edilmezliği bulunan yerlerden dışarıdaki şahıslara yönelik saldırıları önlemek ve ihlâl edilmezliği bulunan yerlerin içindeki şahısları, kabul eden Devlet hukukuna göre, ağır bir suç teşkil eden saldırılardan korumak amaçları ile, ihlâl edilmezliği bulunan yerlere, yetkili organın rızası hilafına da müdahalede bulunabilir.

5. Politik niteliği bulunmayan bir suçtan dolayı koğuşturulan bir şahıs dokunulmazlığı bulunan bir yere sığınır, önce sığınılan yer için karar verme yetkisine sahip bulunan Devletten, bu şahsın kabul eden Devlete verilmesi talep edilmelidir. İstek kabul edilmediği takdirde, geriverme sonucunu sağlamak amacı ile, sadece politik yöntemlere baş vurulabilir.

III. SIĞINMA HAKKI

1. Sığınması kabul edilmiş olan kişi, kabul eden Devletin ceza hukuku açısından, ikamet iznine sahip herhangi bir yabancının hak ve yetkilerine sahip olur.

2. Sığınmanın kabul edilmiş olması, kabul eden Devlette ceza koğuşturması yapılmasına engel olmaz. Sığınmayı kabul etmiş olan Devlet, sığınanın daha önceden işlemiş bulunduğu suçları koğuşturabilir, sığınanı, hakkında koğuşturma yapmakla sığınma hakkı verilmesine yol açmış bulunan Devlet dışındaki Devletlere geri de verebilir. Sığınanın, kaçmayı veya kabul eden Devlete girmeyi sağlamak veya kolaylaştırmak amacı ile işlemiş bulunduğu önemli olmayan suçlar (örneğin pasaport sahteciliği, huduttan müsaadesiz geçmek) koğuşturma dışında tutulmalıdır.

3. Sığınanın yakınları geriverildiği takdirde, bunların politik nedenlerle koğuşturulacağından veya sığınanın ülkeye geri dönmesi için, dolaylı baskılar yapılacağından korkuluyorsa, sığınma hakkının kapsamı, ailenin bütünlüğünü sağlamak amacı ile, sığınanın en yakınlarını da içine alacak şekilde (eş ve reşit olmayan çocuklar) genişletilebilir. Sığınan geriverilse dahi, kabul edilmiş bulunan sığınma hakkı aile mensupları hakkındaki etkilerini sürdürür.

4. Geriverme mümkün olmaz veya talep reddedilirse, kendisinden geriverme talep edilmiş bulunan Devlet, kendi hukukunca koğuşturma yapılmak üzere, işi yetkili mercilerine devretmeli ve koğuşturmayı üzerine almalıdır.

Yabancı ülkede işlenen suçların ülkede koğuşturulması açısından çıkabilecek hukuki zorlukları ortadan kaldırmak için çaba göstermeğe Devletler davet edilirler.

SON YILLARDA BATI AVRUPA ÜLKELERİNDE MİLLETLERARASI HUKUKLA İLGİLİ YASAMA ÇALIŞMALARI

Çeviren : Sadiye A. GİZ*

AVUSTURYA

1. Milletlerarası Özel Hukukunun Kodifikasyonu¹

Avusturya Milletlerarası Özel Hukuk Yasası 15 Haziran 1978'de (Resmi Gazete Sayı 304) yayınlanıp, 1 Ocak 1979'de yürürlüğe girmiştir.

Devletler Özel Hukukunun Avusturyadaki bu ilk, ve kapsamlı kodifikasyonu uzun yıllar alan bir çalışmanın ürünüdür.

Yasa ile getirilen önemli kural yabancı bir unsur taşıyan bir olaya (davaya) onunla "en kuvvetli ilişki"si olan yasanın seçilerek uygulanmasıdır. Sözleşmeler hukuku alanında, karakteristik edim borçlusu olan tarafın mutad meskeninin veya tescil edilmiş bürosunun (işletmenin yerleşme yeri), bulunduğu Devlet yasası uygulanır. (Çoğunlukla sözleşmenin yapıldığı yer yasası).

Yasanın, Yasaların Çatışması alanına getirdiği önemli prensipler arasında aşağıdakiler dikkate değerdir:

— Özel Hukukda, özel bir korunmadan yararlanan **Tüketicilerle Yapılar Sözleşmelerde**, Sözleşmenin karşı tarafı hangi tabiiyetten olursa olsun, tüketicinin ülkesinin hukuku egemen olur. Tüketiciyi koruyan ve emredici olan hükümler, tüketicinin yabancı hukukun uygulanmasını kabul ettiği konusunda yaptığı anlaşma (hukuk seçimi) ile uygulama dışı bırakılamaz.

— **İş Sözleşmelerine** işçinin, vatandaşlığı gözönüne alınmaksızın, mutad veçhile çalıştığı yer hukuku egemen olur. İş yerinde, yürürlükte olan koruyucu-yasaların uygulanması bu şekilde garantilenir. İşçi yabancı hukukun uygulanmasını kabul etse dahi iş hukukunun emredici hükümleri uygulama dışı bırakılamaz.

— Yeni düzenlenen Avusturya Aile Hukukuna egemen olan prensiplerden bir tanesi olan **Kadın--Erkek Eşitliği** kavramı, Devletler Özel Hukuku alanına da kaydırılmıştır. Kocanın orijin (asıl) ülkesinin hukuku, karısınınkinden; benzer şekilde babanın ülkesinin hukuku, anneninkinden; benzer şekilde babanın ülkesinin hukuku, anneninkinden üstün sayılmayacaktır. Çocuğa uygulanacak hukuku belirleyecek kriter çocuğun çıkarları olacaktır.

— **Kiracıların Korunması** : Kiracı, yabancı hukukun uygulanmasını, kabul etse dahi kiralanın - taşınmazın - bulunduğu ülkedeki (Avusturya) kurallar emredici sayılır, ve bunlar sözleşme ile değiştirilemez.

2, Data Komünikasyonu² :

Data (veri) Korunması ile ilgili yabancı hükümlerin eşitliği hakkında Federal Şan-

* Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Hukuku Araştırma Görevlisi.

1) Council of Europe, Information Bulletin on Legal Activities, January 1980, No. 5, pg. 52.

2) C.E. Inf. Bull. Nov. 1981, No. 10, pg. 45.

sölye tarafından duyurulan bir kararname (Federal Yasalar Bülteni No. 612/1980) dış ülkelerde ve Avusturya'da "Data Korunması" hakkındaki yasama çalışmalarının ne dereceye kadar eşit sayılacağını göstermektedir.

Bu kararname altında Data Korunması Komisyonu, Danimarka, Fransa, Federal Almanya, Lüksemburg, Norveç ve İsveç'e data göndermek zorunluluğunda değildir. Danimarka, Lüksemburg ve Norveç için kural ,ayrıca, esas işyerleri Avusturya'da olan tüzel kişiler, ortaklıklar ve özel şirketler hakkındaki verileri de kapsamaktadır.

3. Avrupa Farmakopisi³:

17 Nisan 1980 Tarihli Federal Farmakopi Yasası (Federal Yasalar Bülteni No. 195/1980) Avrupa çapında ilaçların standardizasyonu için yapılan Avrupa Farmakopisinin Kurulabilmesi Konvansiyonunun uygulanabilmesi ile ilgili hükümler içermektedir.

4. Diğer Yasalar⁴:

- Milletlerarası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (Resmi Gazete sayı. 591/1978)
- Milletlerarası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (Resmi Gazete sayı. 590/1978).

FRANSA

1. Vatandaşlık⁵:

Senato, Fransız Vatandaşlık Yasasındaki bazı hükümleri değiştirmek için yapılan önerileri benimsemiştir.

Hedef alınan dört esas aşağıdakilerdir:

- Evlenmekle Fransız vatandaşlığının kazanılmasını yöneten kurallarda değişiklik yapılması:
  - Evlenme tarihinden vatandaşlığın kazanılma tarihine kadar altı aylık bir bekleme müddeti konması; ve
  - 10 Ağustos 1927 yasasının getirdiği hükümlere göre evlenmiş olan kadınlara, Fransız Vatandaşlığına alınmak üzere müracaat etmek üzere, üç yıllık bir sürenin daha tanınması;

- Fransız Vatandaşlığını kazanmak isteyen, özellikle bağımsız (kendi başına) iş yapmakta olan, belirli kimselerin ikametgah durumları ile ilgili koşulların basitleştirilmesi;
- Parlatonun daha önce onayladığı yasalara göre seçim yasasında belirli değişiklikler yapılması;
- Askerlik Mükellefiyeti Yasasının kapsamının genişletilmesi için ilk olarak ülke dışında yaşayan Fransız Vatandaşlarının Konseyinin görüşlerine yer verilmesi; ikinci olarak da çifte vatandaşlığı olan ve ikamet ettiği ülkede askerlik mükellefiyetlerini yerine getirmiş olan öğrencilerin -Fransa'da askerlik hizmetinden muaf tutulmaları konusunda karar alınması;
- Fransız asıllı olan belirli kimselerin, Fransız Vatandaşlığı, için başvurabilmelerinin sağlanmasıdır.

2. Konvansiyonların Onaylanması⁶:

Fransa aşağıdaki üç Konvansiyonu onaylamıştır:

- Rihtımlarda Kargo Taşımacılığının Yeni Metodlarının Sosyal Tepkileri ile ilgilenen ve 25 Haziran 1973'de Cenevre'de benimsenen (Karar No. 81/245, 9 Mart 1981) 137 numaralı **Uluslararası İş Konvansiyonu**.
- **Petrol Kirliliğinin Yol Açtığı Zararın Hukuki Sorumluluğu Hakkında Uluslararası Konvansiyon Protokolü** 19 Kasım 1976'da Londra'da imzalanmıştır. (Karar No. 81/473, 7 Mayıs 1981) Protokol Fransa'da 8 Nisan 1981'de yürürlüğe girmiştir.
- **Denizde Can Güvenliği Hakkında Uluslararası Konvansiyonun 1978 Yılı Protokolü**, Londra'da 17 Şubat 1978'de imzalanmıştır. (Karar No. 81/474, 7 Mayıs 1981) Protokol Fransa'da 1 Mayıs 1981'de yürürlüğe girmiştir.

3) C.E. Inf. Bull. Nov. 1981, No. 10, pg. 45.

4) C.E. Inf. Bull. Jan. 1980, No. 5, pg. 52.

5) C.E. Inf. Bull. June 1981, No. 8, pg. 61.

6) C.E. Inf. Bull. Nov. 1981, No. 10, pg. 45.

HOLLANDA

Vatandaşlık⁷:

1892 tarihli Vatandaşlık Yasasında değişiklik öneren bir tasarı, şimdilik kaydıyla, İkinci Meclisde geri çevrilmiştir.

Aşağıdakiler, tasarıda yer alan belli başlı değişikliklerdir:

- Kadın ve erkeğin tam olarak eşitliği. Annesi Hollanda vatandaşı olan bir çocuk Hollanda vatandaşlığını alacaktır. Bir Hollandalı ile evlenen bir yabancıya, kadın ve erkek ayırımı yapılmadan, aynı kurallar uygulanacaktır.
- Vatandaşlıkla ilgili sorunlarda rüşt yaşı "18" olacaktır.
- Krallık sınırları içinde dünyaya gelmiş olan vatansız kimselere "seçme hakkı" ile Hollanda vatandaşlığı verilebilecektir.
- Bazı özel durumlar haricinde "Kanun yoluyla vatandaşlığa alma" terkedilecek, onun yerine "Krallık Kararı ile vatandaşlığa alma" müessesesi kurulacaktır.
- Hollanda vatandaşlığının Kaybedilmesi vatansızlığa yol açıyorsa, uygulanmayacaktır.
- Başka bir ülkenin askeri veya sivil herhangi bir hizmetine girmekten dolayı Hollanda vatandaşlığının kaybedilmesine dair hükümler yeniden gözden geçirilecektir.
- Vatandaşlığa sahip olunduğuna dair ispat yollarını gösteren, değişik ve pek çok yasada yer almış olan kurallar tek bir yönetmelikte toplanacaktır. Vatandaşlığın tespitini yapacak otorite Adalet Bakanlığı olacaktır.
- Tasarının —daha başkaları yanında— gayesi mevcut yasaları aşağıdaki uluslararası anlaşmalara uygun hale getirmektir:

- Vatansızlığın Önlenmesi (en aza indirilmesi) hakkında 1961 tarihli Birleşmiş Milletler Konvansiyonu;
- Çok Vatandaşlık Vakalarının Önlenmesi ve Çok Vatandaşlık Hallerinde Askeri Yükümlülükler Hakkında Avrupa Konseyi Konvansiyonu

ve bu Konvansiyonun iki Protokolü (1963 ve 1977);

Vatansızlık Vakalarının Önlenmesi hakkında Bern Konvansiyonu (Medeni Statü hakkında Uluslararası Komisyon, 1973).

İNGİLTERE

1. İnsan Hakları Avrupa Konvansiyonu⁸. Başbakan, Lordlar Kamarasında bir soruyu cevaplandırırken, Hükümetin İnsan Hakları Avrupa Konvansiyonu hükümlerini içeren bir metni yakın gelecekte yasalaştırmayı tasarlamadığını belirtmiştir.
2. Hukuk Komisyonu Devletler Özel Hukukunun Sınırlandırılmasının Klasifikasyonu üzerine 75 sıra numarası ile bir rapor yayınlamıştır⁹.

İSVEÇ

1. Vatandaşlık¹⁰. İsveç Vatandaşlık Yasasının bazı maddelerini değiştiren bir tasarı Parlamento kanunlaştırılmıştır. (Resmi Gazete Sayı 1979: 139).
2. Hükümlerin Tanınması¹¹. Diğer İskandinav ülkelerinde verilen "babalık hükümleri"nin İsveç'te tanınması için yeni kurallar öneren bir rapor (Ds. Ju 1979: 3) hazırlanmıştır. Rapora göre sözü geçen hükümler İsveç'te verilenlerle eşdeğerde tutulmalı ve tanınmalıdır. Fakat Parlamento bu raporu, ileride tekrar görüşülmek üzere, şimdilik yasalaştırmamıştır.
3. Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması¹². İsveç Mahkemelerinin Hukuki yetkileri ile ilgili sorunları, uygulanacak hukuku ve yabancı mahkeme kararlarının tanınması konularını incele-

7) C.E. Inf. Bull. Nov. 1981, No. 19, pg. 46.

8) C.E. Inf. Bull. Jan. 1980, No. 5, pg. 53.

9) C.E. Inf. Bull. June 1981, No. 8, pg. 62.

10) C.E. Inf. Bull. Jan. 1980, No. 5, pg. 53.

11) C.E. Inf. Bull. Jan. 1980, No. 5, pg. 53.

12) C.E. Inf. Bull. Nov. 1981, No. 10, pg. 47.

mek ve bu alanda yeni yönetmelikler hazırlamak üzere bir bilirkişi atanmıştır. (Dir. 1979:14).

4. Hukukî Meselelerde Karşılıklı Yardım¹³.

Parlamento, Suçluların İadesi Konusundaki Avrupa Konvansiyonunun ikinci ek protokolünü ve Ceza Hukukunda Karşılıklı Yardıma dair Avrupa Konvansiyonunun ek protokolünü onaylayan bir yasa tasarısını kabul etmiştir. (Resmî Gazete 1979:98-99).

5. Cezaların Ceza Evleri Dışında Çektirilmesine dair Uluslararası İşbirliğini içeren bir yasa tasarısı Parlamenteoca kabul edilmiştir. (SFS 1978:801)¹⁴.

6. Savaş Durumunda Devletler Genel Hukuku¹⁵.

Bir Hükümet Komitesi savaş durumunda Devletler Genel Hukukunun önemini belirten ve konvansiyonlar, anlaşmalar, bildirimler, ve prensipler içeren bir rapor (SOU 1979:73) yayınlamıştır. Rapor ayrıca, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması hakkındaki Avrupa Konvansiyonu gibi, daha geniş yaklaşım getiren resmi vesikalara da yer vermiştir.

7. Cesetlerin Taşınması hakkındaki Avrupa Anlaşmasının onaylanması için önerilen bir tasarı (1979/80:46) Parlamenteoca kabul edilmiştir. Bununla ilişkili olarak Mezarlıklar Yasasında da (SFS 1980:127) küçük bir değişiklik yapılmıştır¹⁶.

İSVİÇRE

Vatandaşlık¹⁷

- Federal Konsey, 27 Eylül 1952 tarihli İsviçre vatandaşlığının kazanılması ve kaybedilmesi hakkındaki Federal yasanın 57. bölümüne eklenmek üzere 24 Ekim 1979 tarihinde Federal Parlamenteoya bir öneri mesajı iletmiştir. Evlat edinme hakkındaki yeni yasa ile beraber 1 Ocak 1978'de yürürlüğe giren 57. bölüm yabancı baba ve İsviçre asıllı anneden dünyaya gelen

çocuklara, İsviçre vatandaşlığını kazanabilmek üzere, 1 yıllık bir başvuru süresi tanımaktadır. Ancak, bu başvuruyu doğumları esnasında anababaları İsviçrede oturuyor olanlar yapabileceklerdir.

Federal Mahkeme, başvuru süresi dolduktan sonra, 29 Haziran 1979'da, verdiği bir kararda "İsviçre Asıllı Olma"yı, terimin kapsamını hayli genişleten bir şekilde yorumlamıştır. Fakat artık, daha önce kabul edilmiş olan dar yoruma uyarak başvuruda bulunmayan veya başvurmakla beraber olumsuz yanıt alan çocukların İsviçre vatandaşlıklarının tanınması konusundaki haklarını kullanmalarına olanak kalmamıştır.

Federal Konseyce önerilen tamamlayıcı yasa bahsi geçen çocuklara tanınan başvuru süresinin uzatılmasına dairdir ve böyle bir başvuruyu yapmak isteyenlere bir imkân daha tanımak içindir. Bu, bir Federal Yasaya eklenecek bir değişiklik olduğuna göre tamamlayıcı bir hükme (emr mahiyetinde) gerek yoktur; Federal Konsey değişikliğin ne zaman yürürlüğe gireceğini tayin etmekte tamamen serbesttir ve 1 Mayıs 1980 olarak tarih tespit edilmiştir.

- İsviçre asıllı bir annenin evlilik dışı çocuğunun nesebin tayini yoluyla doğumdan itibaren İsviçre vatandaşlığına sahip olması yolunda Parlamenteoca yürütülen Federal yasama faaliyetine göre Federal Anayasanın değiştirilmesi için yapılan çalışmalar Mili Konsey Komisyonunda incelenmekte idi.

Komisyon İsviçre asıllı anne ve yabancı babadan olan bütün çocukların, babanın vatandaşlığı ve doğum anında anababanın oturdukları yer hiç dikkate alınmadan, İsviçre vatandaşlığına sahip olmaları yolunda bir tasarı

13) C.E. Inf. Bull. Jan. 1980, No. 5, pg. 53.
 14) C.E. Inf. Bull. Jan. 1980, No. 5, pg. 53.
 15) C.E. Inf. Bull. June 1981, No. 8, pg. 26.
 16) C.E. Inf. Bull. Nov. 1981, No. 10, pg. 47.
 17) C.E. Inf. Bull. June 1980, No. 7, pg. 47.

önermiştir. Yeni hükümler, babaları ya da anneleri İsviçreli olan çocuklara vatandaşlık kazanma yönünden eşit davranmayı öngörmektedir¹⁸.

İZLANDA

Kararları¹⁹

1 Haziran 1979 tarihli ve 41 sayılı yasa ile İzlanda kararları, ekonomik bölge sınırları ve kıta sahanlığı tespit edilmiştir. Bu yasa aynı zamanda çevre kirliliğinin önlenmesi ve bilimsel araştırmalar içinde hükümler getirmektedir. Yasanın ihlali halleri ise yürürlükteki, özellikle balıkçılıkla ilgili 31 Mayıs 1976 tarih ve 81 sayılı, yasalara göre cezalandırılacaktır.

NORVEÇ

1. Terör²⁰

Parlamento 1902 tarihli Ceza Yasasında birkaç küçük değişiklik yapan

bir tasarıyı 16 Şubat 1979 tarihinde kanunlaştırmıştır. (No. 13) Değişiklikle, terörün önlenmesine dair 27 Ocak 1977 tarihli Avrupa Konvansiyonu onaylanmıştır.

2. Uluslararası Evlat Edinme²¹

Parlamento, 2 Nisan 1917 tarihli evlat edinme yasasının 1. maddesini değiştiren bir yasayı 13 Haziran 1980 tarihinde (no. 32) kabul etmiştir. Değişiklik uluslararası evlat edinme hakkındadır. Hükümlere göre Norveç resmi makamları evlat edinme vakalarında, ancak, başvuran Norveçte oturuyorsa veya Adalet Bakanlığı onay verirse, hukuken yetkili olacaktır. Uygulanacak hukuk Norveç hukuku olacaktır. Yasa ayrıca yabancı evlat edinmeler ve bunların Norveç'teki hukuki sonuçlarının tanınması ile ilgili hükümleri de içermektedir.

18) *C.E. Inf. Bull. June 1981, No. 8, pg. 62.*

19) *C.E. Inf. Bull. June 1981, No 8, pg. 62.*

20) *C.E. Inf. Bull. Jan. 1980, No. 5, pg. 53.*

21) *C.E. Inf. Bull Nov. 1981, No. 10, pg. 46.*